

nyakába a pesti „bazárok“ selejtes, idegen származású, nemzetietlen portékáját, s ne feledjük, hogy e nemből sok waggon érkezik évente hazánkba. Az ezzel foglalkozó kereskedőket bojkottálnunk kellene, s erre az első lépés az volna, hogy hazai gyári és háziipari játékszereinket feltűnő módon rakjuk közönségünk szemei elé, főleg karácsony tájékán. Undi Mariska festőművésznő kedves, falusias rajzai mindenkinek tetszettek. Ennél jobb dícséretet valóban nem mondhatok.

Legvégén említtem a XVII. szobában látható könyvdíszítéseket, melyeket Kriesch Aladár és Nagy Sándor festőművészek K. Lippich Elek miniszteri osztálytanácsos költeményeinek illusztrációi gyanánt rajzoltak. Van közöttük sok kitűnő, mesteri tervezet és rajz, leleményes díszítés. Kriesch kitűnően tud „klasszikus“ lenni, míg Nagy Sándor naiv formáival, kimeríthetetlen fantáziájával lep meg bennünket. Nagy érdeklődéssel várjuk a tömérdek áldozatok árán megjelenendő, minden ízében magyar alkotású könyvet.

*Almási Balogh Loránd.*

## KÜLÖNFÉLÉK.

**FELHÍVÁS ÉS KÉRELEM.** A „Magyar Iparművészet“ szerkesztősége alaposan tájékoztatni akarja olvasóit a hazai iparművészet körét érdeklő minden nevezetesebb mozzanatról, írással és képpel kíván beszámolni a magyar iparművészet újabb alkotásairól: ezért azzal a kéréssel fordul e lap barátaihoz, hogy e törekvésében segítségére legyenek és értesítsék, ha e lap tárgykörét érintő újabb tervekről, művekről, technikai vívmányokról, stb. tudomással birnak. Hálával fogadja a szerkesztőség azt is, ha régebbi vagy újabb hazai iparművészeti alkotásokról fölvetett fényképeket, esetleg felhasználás végett rendelkezésére bocsátják. A közlésre elfogadott fényképek költségeit szívesen megtérítjük.



**ATYAS KIRÁLY ÉS AZ IPARMŰVÉSZET.** Császár Mihály dr.: A magyar művelődés a XV. században Antonio Bonfini Rerum Hungaricarum Decades-ének alapján. Budapest, Stephaneum, 1902. 166 l. — Szerző Mátyás király hírnevét megörökítő Bonfini művéből, a „Delcades“-ből, feldolgozta a XV. század magyar művelődésének képét. A föld és népe, a tudomány és művészet, a mindennapi élet, a vallás és erkölcs, a pénz- és a hadügy, az ipar és a kereskedelem mellett külön csoportosításban foglalta össze nagy reneszánsz fejedelmünk korában létező iparművészetet és Bonfini elszört adatait tudós készültséggel, felvilágosító jegyzetekkel látta el.

Bonfini könnyen hevülő lelkesedése nem alkalmas arra, hogy tárgyilagosan megismertessen bennünket a Mátyás korabeli virágzó iparművészetrel. Mégis a néhány túlzottan rajzolt láncszemből is — Császár segítségével — sikerül az egész láncot megsejtenünk.

Mátyás korában az egyházak tele voltak régi műkincsekkel, a miket vallásos buzgalomból Szent Istvántól kezdve odaajándékoztak a magyar fejedelmek. A székesfehérvári csúcsíves bazilika például drágakövekkel kirakott domborművekkel, kristály-, myrrha-, onix-edényekkel, melyekben „aranyból s ezüstenél silányabb anyag egyáltalán nem található“ és egyházi ruhákkal bővelkedett. Szintígy el voltak halmozva az ország többi templomai is aranyból, ezüstenél készített s gyönggyel díszített feszületekkel, csészékkal, kelyhekkel és egyházi ruhákkal. Mindezek stíljökre nézve a bizanci ízléshez kapcsolódtak, meg van írva Szent Istvánról, hogy „Görögországból igen sok mestert hívott be, hogy kiváló műveket alkossanak s mindenünnen képfaragókat s szobrászokat fogadott fel nagy költséggel“.

Az iparművészet világi alakjában először nálunk az Anjouk fényűző udvarában jelentkezik. Ekkor már nemcsak a templomokban, hanem a palotákban is kincsekben gyönyörködnek. S becses iparművészeti tárgyakat nemcsak Istennek, hanem embereknek is ajándékoznak. Károly Róbert János cseh királynak olyan ötvös-tárgyakkal kedveskedett, hogy az mindenkit bámulatra ragadott. Edények, paripa-díszek és övek nagy száma mellett egy arany sakktabla tünt ki ez ajándékokból, melynek bástyái, fölserelt gyalogos és vértés lovaskatonái valódi

## KÜLÖNFÉLÉK

ötvösremek voltak. Altalában az ötvösök e kor legelőkelőbb művészei. A Kolozsvári Márton és György Szent György szobra már ma is hirdeti ezt a dicsőséget a prágai Hradzsínon. Erzsébet királyné ujjairól is azt mondja a krónikás, hogy az a négy újj, melyet Zách Felicián kardja levágott, „éjjel-nappal egyházi ruhákat szőtt és varrt”.

Igazi virágjában a magyar iparművészet csak Mátyás alatt állott, megtermékenyülve a reneszánsz szellemétől a templomot, palotát, könyvtárt és magánlakást a művészi ipar egyaránt benépesíti alkotásaival.

Mátyás palotáiban (Visegrádon, Tatán, Budán) a padozat mozaik- vagy földviaszszal égetett kő. A mennyezet ott, a hol még csúcsíves boltozatokat képez, festményekkel pompázik, a hol pedig vízszintes síkot alkot gerendás tagozással, faragványokkal és díszítő színhatásokkal törekszik művésziességre. A budai palotában egyik teremben a mennyezeten fából faragott, dúsan aranyozott ludakat, a másikon rózsákat, egy harmadikban üstöt, a melyben tűz ég, a negyedikben farkukat nyakuk köré tekerő kigyókat látunk az ornamentális faragványok mellett. Bonfini figyelmeztet különösen annak a teremnek mennyezete ragadta meg, a melyen az ég bolygóinak pályája volt kiváló művészettel ábrázolva.

Császár itt részletesen csoportosítja Bonfini után a tárgyakat. Az *ajtók* remekbe járók és pedig nem csupán a hatalmas portálék, hanem az épület belsőjében a kisebb ajtók is. A budai palota főkapuját vörös márványba falazott, ércből vert szárnyak alkotják. A művészi ércmunka Herkules tizenkét munkáját ábrázolja s kívül-belül egyaránt művészi alkotás. A belső termek ajtai mozaikszerű rakott díszítéssel készültek, a vár alatti kert villájának kapuja pedig valóságos diadalkapunak látszott. Az *ablakok* ép oly díszesek; ércfoglalványokba rakott üvegtáblákból készültek. Az üvegművésznek egyébként másutt is tág tere nyílt az érvényesülésre, az olasz paloták példájára egyes termeket Mátyás is azon korban ritka, drága nagy tükrökkel díszített, melyeket úgy állítottak föl, hogy a vidék egyes képeit visszatükrözzék. Bonfini a vár alatti villa tükörtermei lepték meg különösen s elragadtatással írja, hogy ennél szebbet már képzelni sem lehet.

A *bútorok* stílszerű pompája is egészen beleillik az épület fényes keretébe.

A krónikaíró szavai azonban inkább csak sejtetik, mintsem leírják a bútorművészség remek alkotásait, a melyeket különben egyéb forrásokból elég részletesen ismerünk. Az ágyak, székek és padok nagyrészt ezüstből valók, de dúsan aranyozva. A kályhák dívat szerint nagyok, kivitelük művészi, egy részüket, teljesen a reneszánsz szellemében, római négyfogatok és más emlékek díszítik, más részük olyan csempékből van rakva, a melyeknek közepe kidudorodik s nem pusztán szép színezéssel, hanem különféle képzelte alakokkal is pompáznak.

Az ércművész remekei azok a díszkutat, melyek a budai királyi palota középső udvarát s a visegrádi palota kertjét ékesítették. A budai díszkutat márványtartály vette körül, maga a díszmű Pallas Athenét ábrázolta, sisakosan, felővezve. A visegrádi palota függő kertjeinek díszkútja szintén márványtartályból kiemelkedő ércmunka és Oláh Miklós még a nagy király halála után félszázaddal is bámulattal írja le: a márványtartályt köröskörül a műzsák domborművű képei ékesítik, a közepén pedig, márványtömlőn ülve Cupidó istennő nyúlik föl a magasba s a tömlőből vizet szorít ki, a melyet a közeli hegyekből csöveken át vezettek oda; a víz csobogása, a mint a csőből egy márványtálba s innen a nagy medencébe aláfolylék, édes hangulatra keltő. Oláh úgy hallotta, hogy nagy diadalünnepek idején Mátyás a forrásvizet elfogatta s bort eresztett a csövekbe s így Cupidó tömlőjéből hol fehér, hol vörös bor patakzott alá.

Remekművű érc-kandeláberek díszítik a budai palota kettős lépcsőzetét s a vár alatti villa oszlopos előcsarnokát (melyekből még ma is őriznek néhányat Konstantinápolyban).

Az arany- és ezüstművész, továbbá a műszövészet is nagyban virágzó iparművészeti ágak voltak Mátyás alatt. Az ő híres pohárszékei rogyásig voltak megrakva ötvösműtárgyakkal, „mint valami aranyhegy, úgy hogy a néző szeme szinte belefájdult a nézésébe”. Urbino herceget a váradi püspök sótartója ragadta el egy lakomán. A sótartó hegyen állott, ennek oldalán fa nőtt a sótartó fölé borulva, gyümölcs helyett gyöngyökkel és értékes drágakövekkel volt megrakva, árnyék helyett pedig ragyogó fényvel csillogott. A hegy oldalában remekművű barlangocskák voltak, gyöngygyel dúsan megtöltve. A püspök egy arany prochitont is mutatott a bámuló hercegnek,

## PÁLYÁZATI ÜGYEK

a melynek csapja helyén egy lihegő sárkány áll, teste gyöngyházból való, feje mereven előrehajlik, farkát pedig aranykarikákban a lábai köré húzza. Füle gyöngyös, szájának felső része hegyes pajzs módjára messze előnyúlik, a többi része csupa arany. Az igen széles alap fölött 3 lábnyi tömeg emelkedett.

A mérhetetlen kincsek nem soká tartották magukat, harcok és kapzsi ragadozók áldozata lett mindaz, a mi „egykör Mátyás királyé volt“.

**MÉZESKALÁCS ÉS AZ IPARMŰVÉSZET.** A budapesti Iparművészeti Múzeum „magyar termében“ a régi hazai bábsütő mintáknak gazdag sorozata van kiállítva. A múltban ennél a vásári holminál az ízlésség mellett az ízlésességre is sok gondot fordítottak; a reneszánsz, barokk és rokokó művészet a mézeskalácsot sem hagyta érintetlenül, díszivel halmozta el s csak a XIX. század folyamán hanyatlott formáinak és díszének művészi értéke. Újabban ismét kezdenek különösen az angolok és a németek a mézeskalácscsal művészi szempontból foglalkozni, bizonyosságára annak, hogy a modern iparművészek a legcsekélyebb feladatot sem vetik meg. James Pryde több bábsütő mintát tervezett már. Igen kedves az ábécés sorozata, a melynél a gyermek kalácsot majszolva tanulja meg a betűk formáit. A Kunst und Handwerk (1903. III. füzet) Ebenböck 22 mézeskalácsát közli, melyeket a müncheni mester A. Jank, Max Dasio, Pfeifer, Niemeyer stb. művészek rajzai után készített. Nagyon részben a hagyományos szívek formájára vannak sütve e kalácsok, de itt-ott a tésztaanyag emberi s állati alakot ábrázol, a főkéesség azonban a cukorleöntés változatos és művészi voltában rejlik. A mi jelenlegi magyar mézeskalácsaink csak néprajzi értékűek, alig szerepel a tarkán díszített szívnel és pólyás babánál egyéb, a régi huszár és menyecske formák is kiveszőben vannak.

## PÁLYÁZATI ÜGYEK.

**ELHIVÁS.** A Magyar Iparművészeti Társulat megismerni óhajtja mindazokat, a kik a művészi színvonalon álló iparművészeti terveket készíteni tudnak, a végből, hogy alkalmat

adjon nekik tudásuk s munkáik értékesítésére; felhívja tehát az összes hazai iparművészeket, hogy az iparművészeteknek hazánkban meghonosult bármely ágára, nevezetesen a bútorasztalosságra, a vasművességre, a díszítő szobafestészetre, bőrdíszművességre, ékszerészetre, ötvösségre, szövészetre (hímzésre), üvegiparra s agyagművességre vonatkozó terveiket a társulathoz f. évi április hó 30-ig beküldjék.

Csakis oly tervek vehetők figyelembe, melyek teljesen eredetiek, feltétlen műbecsűek és közvetlenül kivihetők. Különösen kívánatos, hogy a terven a nemzeti jelleg alkalmas módon kifejezésre jusson. A társulat kész, szakjuriének meghallgatásával, a kívánt feltételeknek megfelelő terveket az e célból rendelkezésére álló alaptól, megfelelő tiszteletdíjért megvárarolni, mely tiszteletdíj esetleg kölcsönös egyetértéssel lesz megállapítandó.

A társulat a megvásárolt műveket legalább 8 napig az Országos Iparművészeti Múzeumban kiállítja.

**PÁLYÁZAT.** A Magyar Iparművészeti Társulat a kereskedelemügyi m. kir. miniszter Ó Nagyméltóságától rendelkezésére bocsájtott alaptól következő pályázatot hirdeti:

1. Terveztessék a társulat részére a M. I. T. monogrammját magába foglaló művészi jelvény (vignetta), mely levélpapiroson, tagsági jegyen, folyóiraton, szóval a társulat bármely nyomtatványán használható legyen.

Kívánatos, hogy e vignetta érthetően és egyszerűen kifejezze a társulat működésének körét.

2. A pályázaton csakis magyar honpolgár vehet részt.

3. Pályázni lehet névaláírással vagy jelígyes levéllel.

4. A pályázatot a Magyar Iparművészeti Társulat végrehajtó bizottsága és allandó juryje együttes ülésén fogja eldönteni.

5. A jogos művészi igényeknek és a pályázat feltételeinek mindenben megfelelő pályamű díja: 300 (háromszáz) korona.

6. A pályadíjjal jutalmazott műnek korlátlan tulajdonjoga, beleértve a kizárólagos sokszorosítási jogot, a társulatot illeti meg.

7. A pályázat 1903. márczius hó 15-én déli 12 órakor jár le. Ezen a határidőn túl beérkező pályamunkák nem vehetnek részt a pályázaton.